

Sarah Eaton. *The advance of the state in contemporary China: State-market relations in the reform era*, Cambridge University Press, 2016. 145 str.

Za razliku od ponekad uvriježenog mišljenja da je strelovit uspon Kine tijekom posljednja dva desetljeća rezultat specifičnog kineskog upravljanja ekonomijom (tzv. Pekinški konsenzus umjerene do jake državne kontrole i represije kao opreka neoliberalnom Washingtonskom konsenzusu), Sarah Eaton u svojoj analizi kineskog ekonomskog uspjeha pokazuje kako je riječ o kompliciranijim procesima i politikama koje nisu posljedica jedinstvenog stava i pogleda na prirodu ekonomskih odnosa u Kini, kao ni na ulogu države i tvrtki u državnom vlasništvu.

Autorica tvrdi kako „uspon države i povlačenje privatnog sektora“, termin koji se u političko-ekonomskoj analizi NR Kine uvriježio nakon niza visokoprotivnih preuzimanja privatnih tvrtki od strane kompanija u državnom vlasništvu (str. 3), nije posljedica ni svjetske ekonomske krize ni globalizacijskih procesa, a ni nagle promjene u provođenju tzv. Kineskog modela (što je drugo ime za Pekinški konsenzus), nego je riječ o kulminaciji višedesetljetnog sučeljavanja najrazličitijih ideja koje tvore kinesku ekonomsku i javnu politiku (str. 51-52). Sučeljavanje tih ideja, između ostalog, očituje se u preuzimanju kontrole nad tržišnim silama primjenom pristupa makrokontrola i mikroflexibilnosti, tj. zadržavanjem kontrole nad makroekonomskim strujanjima, istovremeno otvarajući prostor za veći utjecaj slobodnotržišnih odnosa na mikrorazini. Taj je pristup doveo do strategije stvaranja tzv. nacionalnih prvaka, odnosno tvrtki i konglomerata u državnom vlasništvu. One će biti predvodnice razvoja pojedinih za državu važnih sektora (str. 25) koje autorica vidi kao odgovor na niz problema s kojima se NR Kina susretala u tzv. reformskom razdoblju (od kraja 80-ih godina 20. stoljeća do ulaska Kine u Svjetsku trgovinsku organizaciju).

Međutim, za razliku od niza autora (vidi str. 15), analizirajući nastanak ideja koje su dovele do stvaranja kineskog ekonomskog čuda, autorica smatra da je riječ o čušpajzu rješenja, koja su rezultat dugotrajnih rasprava, i o problemima, ali prije svega o prirodi rješenja kojima država treba težiti. Ta su pak rješenja dogovarana pod utjecajem promjena na unutrašnjem (ekonomska kriza, neučinkovitost državne administracije,

pozivi na demokratizaciju i odgovor države na Tiananmenu) ili globalnom planu (raspad SSSR-a i poraz komunizma u Europi), ali i pod utjecajem ekonomski sve snažnijih istočnoazijskih susjeda, Japana i Južne Koreje (str. 29). Dio recepta ekonomske strategije ovih zemalja, smatra autorica, prepisali su kineski čelnici, poglavito onaj dio koji se odnosi na stvaranje državnih ekonomskih prvaka. U samoj analizi Eaton promatra dva razdoblja razvoja kineske ekonomije: od kraja 80-ih do ulaska u WTO te nakon ulaska u WTO u prosincu 2001. godine, pomno analizirajući stotine dokumenata i članaka te pozivajući se na dubinske intervjuje s ciljanim sugovornicima, akterima političkih i ekonomskih događanja.

Eaton, inače profesorica Modernog kineskog društva i ekonomije na Institutu za sociologiju i Odjelu istočnoazijskih studija Sveučilišta u Göttingenu, svoju analizu pojačava dvjema studijama oglednih pristupa pojedinim gospodarskim sektorima, i to analizom avioindustrije i telekomunikacijske industrije, kojima ilustrira strategiju ulaganja u nacionalne prvake. Kao što je vidljivo u spomenutim slučajevima, i ne samo u njima jer se tema povremeno provlači kroz cijelu knjigu, monopol, odnosno oligopol tvrtki u državnom vlasništvu nije tako monolitan kako se činilo nakon preuzimanja iz 2008. i 2009. godine, već se kroz tržišne pukotine na ekonomsku scenu vraćaju i tvrtke u privatnom, odnosno mješovitom vlasništvu. Istovremeno rasprava o neučinkovitosti države kao vlasnika, lošem upravljanju i drugim problemima vezanima uz državno vlasništvo ponovno dobiva na važnosti, u čemu je jedan od doprinosa i Eatoničina knjiga. U završnom poglavlju autorica pokušava predvidjeti odgovor na pitanje dolazi li uspon države svome kraju ili će se nastaviti u bližoj budućnosti, s posebnim osvrtom na glavne teorijske smjerove rasprave između tzv. eksperimentatora i konvergencionalista (str. 111) te smjer razvoja poduzeća u državnom vlasništvu u eri Xi Jinpinga (str. 118). Autorica zaključujući da, „s obzirom na to koliko su duboko ideje državnog kapitalizma utkane u kinesku političku ekonomiju i iz perspektive ranijih primjera promjene paradigme, po svoj prilici, srušiti bi ih moglo samo nešto tako snažno kao teška i dugotrajna ekonomska kriza“ (str. 124).

Knjiga je organizirana kroz uvodno i pet drugih poglavlja, broji 145 stranica, a prvo izdanje objavio je 2016. godine Cambridge University Press.

Ivana Đuroković